

OBLICZA 2.0

Dolnośląski
Ośrodek
Doskonalenia
Nauczycieli
we Wrocławiu

**DOLNY
ŚLĄSK**

JEDNOSTKA OŚWIATOWA
Samorządu Województwa
Dolnośląskiego

Periodyk Dolnośląskiego Ośrodka
Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu
Numer 1(1), styczeń 2026

Na co z uczniami do teatru?

Grzegorz Ćwiertniewicz

Teatr jako medium edukacyjne

Teatr od wieków jest miejscem spotkania sztuki, emocji i refleksji nad człowiekiem oraz światem. W dobie mediów cyfrowych i szybkiej rozrywki wspólne wyjście z uczniami do teatru nabiera szczególnego znaczenia. To nie tylko atrakcyjna forma kontaktu z kulturą, ale także ważne doświadczenie wychowawcze i edukacyjne, które pomaga młodym ludziom lepiej rozumieć siebie, innych oraz otaczającą rzeczywistość. Uczniowie mają okazję obcować z żywą sztuką, co rozwija ich wrażliwość estetyczną, wyobraźnię oraz zdolność interpretowania emocji i postaw bohaterów. Spektakle teatralne pomagają lepiej zrozumieć omawiane w szkole lektury i zagadnienia kulturowe, a także uczą świadomego odbioru sztuki. Kontakt z teatrem sprzyja również kształtowaniu empatii i refleksji nad moralnością. Wspólne wyjścia uczą zasad zachowania w miejscach publicznych, budują więzi w grupie i pokazują, że kultura może być ciekawą i inspirującą formą spędzania czasu. Teatr uczy koncentracji i – co ma ogromne znaczenie – krytycznego myślenia, a także prowokuje do rozmowy o wartościach i problemach społecznych. Dzięki temu staje się cennym uzupełnieniem szkolnej edukacji i inspiracją do dalszego rozwoju kulturalnego uczniów.

Edukacja teatralna odgrywa istotną rolę w wszechstronnym rozwoju uczniów. Kształtuje przede wszystkim umiejętność świadomego odbioru kultury – uczy analizy spektaklu, rozumienia symboli, metafor oraz języka scenicznego. Właściwie realizowana sprawia, że młodzi ludzie przestają być jedynie biernymi widzami, ale potrafią interpretować przekaz artystyczny i formułować własne opinie. Obserwowanie losów bohaterów pomaga im lepiej rozumieć ludzkie postawy, motywacje i konsekwencje wyborów, a to z kolei wzmacnia empatię oraz wrażliwość na problemy innych. Edukacja teatralna uczy również pracy zespołowej, odpowiedzialności i szacunku dla wspólnego wysiłku twórczego. Teatr zawodowy bywa inspiracją do zakładania szkolnych teatrów dla dzieci i młodzieży, a wówczas uczniowie sami zaczynają brać udział w warsztatach lub przygotowaniu przedstawień. Wymiar wychowawczy pozostaje istotny także dla nauczyciela. Teatr stwarza przestrzeń do rozmowy na różnorodne tematy, nawet te najbardziej odważne. Teatr nie ogranicza. Wręcz przeciwnie – wyzwala. Edukacja teatralna może więc wspierać proces kształtowania świadomych, otwartych

i aktywnych uczestników kultury w sposób atrakcyjny i angażujący.

Wybór spektakli dla uczniów powinien być prześlany i dostosowany do wieku, wrażliwości oraz potrzeb odbiorców. Przede wszystkim warto zwrócić uwagę na **kategorię wiekową** wskazaną przez teatr – treść, forma i język przedstawienia muszą być zrozumiałe i bezpieczne dla młodych widzów. Zbyt trudny lub przeciwnie – zbyt infantylny spektakl może zniechęcić uczniów do teatru. Istotne jest także **powiązanie tematyki spektaklu z podstawą programową** lub aktualnymi problemami bliskimi dzieciom i młodzieży. Przedstawienia oparte na lekturach szkolnych, mitach, baśniach czy ważnych zagadnieniach społecznych ułatwiają późniejszą rozmowę i pogłębiają proces edukacyjny. Warto zwracać uwagę na **jakość artystyczną** – grę aktorską, scenografię, muzykę oraz sposób prowadzenia narracji. Dobrze dobrany spektakl powinien angażować emocjonalnie, pobudzać wyobraźnię i skłaniać do refleksji. Pomocne mogą być opinie nauczycieli, recenzje, rekomendacje instytucji kulturalnych lub wcześniejsze doświadczenia z danym teatrem. Nie bez znaczenia pozostaje również **forma przekazu**. Dla młodszych dzieci atrakcyjne będą spektakle dynamiczne, z elementami humoru i interakcji, natomiast młodzież doceni przedstawienia poruszające trudniejsze tematy i dające przestrzeń do dyskusji. Świadomy wybór spektakli sprawia, że wyjście do teatru staje się wartościowym i inspirującym doświadczeniem.

Propozycje przedstawień dla dzieci i młodzieży

Na co z uczniami do teatru? Oto jest pytanie! Jak wybrać z szerokiej oferty spektakle naprawdę wartościowe, które staną się dla młodych ludzi inspiracją i nie sprawią, że nie będą chcieli mieć więcej z tym artystycznym medium do czynienia? Spośród przedstawień wystawianych obecnie na dolnośląskich scenach wybrałem sześć – trzy z Wrocławskiego Teatru Lalek („Skarpety i papiloty”, reż. Tomasz Man; „Tesla vs Edison, czyli z prądem lub pod prąd”, reż. Michał Derlatka; „Czarodziejski flet”, reż. Marek Zákostelecký) i trzy z Teatru im. Heleny Modrzejewskiej w Legnicy („Sen srebrny Salomei”, reż. Piotr Cieplak; „J_d_ _ _e. Zapominanie”, reż. Paweł Passini; „Hamlet, książę Danii”, reż. Krzysztof Kopka). Odbiorcami trzech pierwszych mogą być przede wszystkim dzieci pomiędzy czwartym a dziesiątym rokiem życia, trzech

następnych – uczniowie szkół ponadpodstawowych. Należy przy tym pamiętać, że wskazania wiekowe są umowne. Wszystkie przedstawienia wystawiane są z powodzeniem od kilku lat, a publiczność jest za każdym razem zróżnicowana.

Teatr dla dzieci powinien cechować się wysokim poziomem artystycznym i edukacyjnym, ponieważ kształtuje wrażliwość, gust oraz postawy młodego widza. Takie założenia spełnia spektakl **„Skarpety i papiloty”**. Choć adresowany jest głównie do przedszkolaków, jego przesłanie trafia także do starszych widzów, a nawet do dorosłych. Tomasz Man, wraz z zespołem realizatorów (z autorką sztuki Julią Holewińską na czele), stworzył mądre, plastyczne i muzyczne przedstawienie, oparte na prostocie i humorze. Spektakl w inteligentny sposób podejmuje temat stereotypowych ról w rodzinie, pokazując odwrócenie tradycyjnego podziału obowiązków i ucząc wartości współpracy oraz wzajemnego szacunku. „Skarpety i papiloty” rozwijają wyobraźnię, skłaniają do refleksji i pomagają dzieciom zrozumieć relacje rodzinne. Przedstawienie dowodzi, że teatr może być skutecznym narzędziem rozmowy z dziećmi o codziennym życiu i wspólnych wartościach.

Wrocławski Teatr Lalek zaproponował dzieciom przystępną adaptację **„Czarodziejskiego fletu”** Mozarta w formie musicalu. Reżyser Marek Zakościelecki zrezygnował z operowej konwencji na rzecz połączenia muzyki, dialogu i tańca, dzięki czemu spektakl stał się zrozumiały i atrakcyjny dla najmłodszych. Oryginalnym zabiegiem jest wprowadzenie postaci samego Mozarta jako narratora i przewodnika po świecie muzyki. Spektakl, oparty na baśniowej walce dobra ze złem i motywie miłości, zachwyca plastyczną scenografią, nowymi aranżacjami muzycznymi i zespołową grą aktorską. To wartościowe, lekkie i pouczające widowisko, które może stać się dla dzieci pierwszym krokiem w stronę muzyki klasycznej.

Z kolei **„Tesla vs Edison, czyli z prądem lub pod prąd”** w reżyserii Michała Derlatki to spektakl, który w ciekawy i przystępny sposób przedstawia rywalizację dwóch wybitnych uczonych – Nikoli Tesli i Thomasa Edisona. Choć tytuł i niektóre naukowe aluzje mogą nie zainteresować najmłodszych widzów, przedstawienie jest idealne dla uczniów starszych klas szkoły podstawowej i młodzieży. Spektakl łączy zabawę z nauką, wprowadzając elementy fizyki i historii wynalazków w atrakcyjnej formie teatralnej. Przedstawienie jest mocno dydaktyczne, czasem wręcz encyklopedyczne, ale równocześnie dynamiczne i pełne humoru. Fabuła opiera się na faktach i toczy się na początku XX wie-

ku. Przedstawiono zaciętą rywalizację Tesli i Edisona o dominację w dziedzinie elektryczności. Publiczność aktywnie uczestniczy w akcji – dzieci wchodzi na scenę jako pomocnicy bohaterów, co w naturalny sposób integruje widzów z wydarzeniami. Tesla zyskuje sympatię młodych odbiorców, a rola Edisona ujawnia kontrast charakterów – spokój i opanowanie kontra entuzjazm i ekspresja.

„Hamlet, książę Danii” w reżyserii Krzysztofa Kopki to inscenizacja legnickiego teatru zrealizowana na Scenie na Piekarach na Nowym Świecie. Spektakl wykorzystuje przestrzeń w sposób symboliczny – pogrążone w gruzach i obdrapanych ścianach królestwo Danii ukazuje duchową nędzę i rozpadające się struktury społeczne. W tym surowym, wizualnie przytłaczającym świecie bohaterowie walczą nie tylko o władzę, ale też o własną pozycję i przetrwanie, co potęguje dramat Hamleta i brutalne dworskie intrygi. Dynamiczna choreografia, w tym sceny walki na miecze, oraz elementy ognia i interakcje z przestrzenią sceny sprawiają, że przedstawienie jest nie tylko widowiskowe, ale również emocjonalnie mocne. Legnicki „Hamlet” łączy klasyczne piękno tekstu Szekspira z wyrazistym współczesnym przekazem, pokazując, że opowieść o tragedii jednostki i walce o władzę może być zrozumiała i poruszająca także dla dzisiejszej publiczności. Widowisko świadczy o dojrzałości zespołu i jego zdolności do tworzenia teatru wizualnego, który angażuje widza zarówno intelektualnie, jak i emocjonalnie.

„J_d_ _ _ e. Zapominanie”, spektakl Pawła Passiniego, to poruszająca inscenizacja oparta na reportażu Anny Bikont o tragicznych wydarzeniach w Jedwabnem 10 lipca 1941 roku. Przedstawienie ukazuje mord dokonany na kilkuset Żydach przez część miejscowych Polaków podczas niemieckiej okupacji, ale traktuje te wydarzenia jako punkt wyjścia do szerszej refleksji nad ludzką naturą, mechanizmami obronnymi wobec zła, brakiem tolerancji i narastającym rasizmem. Jedwabne staje się symbolem moralnego upadku, pokazując, że podobne sytuacje mogą wydarzyć się w każdym czasie, jeśli społeczeństwo nie będzie czujne. Akcja rozgrywa się na dwóch scenach: jedna symbolizuje teraźniejszość, druga – przeszłość. Scenografia Mirka Kaczmarka, w tym ogromna żelazna klatka z menory i mosiężnymi naczyniami, tworzy atmosferę sacrum i ułatwia widzom identyfikację z bohaterami oraz przeżywanie dramatycznych wydarzeń. Widowisko wyróżnia się znakomitą grą aktorską oraz wyrazistymi scenami zbiorowymi, które pokazują siłę zgranego zespołu. Spektakl nie daje łatwych odpowiedzi, stawia pytania

i zmusza do refleksji nad pamięcią, winą i odpowiedzialnością. To widowisko trudne, bolesne, ale potrzebne – poruszające zarówno intelekt, jak i emocje widza, pozostające na długo w pamięci.

„**Sen srebrny Salomei**” to dynamiczny i emocjonujący dramat Juliusza Słowackiego, który wciąż pozostaje żywy i aktualny. Akcja rozgrywa się w 1768 roku na ukraińskich terenach Rzeczypospolitej, w czasach buntów chłopskich i brutalnych represji szlachty, na tle których rozwija się poruszająca historia miłości, zdrady, zemsty i walki o godność. Legnicka inscenizacja zmarłego niedawno wybitnego wręcz Piotra Cieplaka oczyszcza tekst z nadmiaru poetyckich ornamentów, nadając mu wartkie tempo i szekspirowską intrygę, dzięki czemu widz śledzi akcję jak w sensacyjnym thrillerze. Spektakl zachwyca mistrzowskim aktorstwem – oszczędnym, ale wymownym – oraz umiejętnym łączeniem tragizmu z komizmem, stopniowanym napięciem i pełnym zwrotów akcją, która angażuje emocjonalnie do ostatniej minuty. Przedstawienie zostało przeniesione w minionym sezonie do Teatru Telewizji, co świadczyć może o jego wysokim poziomie artystycznym.

Teatr jako przestrzeń refleksji

Teatr pełni dziś różne role – jest zarówno miejscem rozrywki, jak i przestrzenią edukacyjną, w której młodzi ludzie uczą się wrażliwości, empatii i krytycznego myślenia. Wyjście na spektakl daje możliwość

spotkania z kulturą wysoką w formie przystępnej i angażującej, pozwala zrozumieć emocje bohaterów, śledzić ich wybory i konsekwencje działań, a także kształtować własne postawy moralne. Odpowiednio dobrany repertuar nie tylko bawi, ale też inspirowanie do refleksji nad historią, współczesnością i codziennymi problemami. Nauczyciele, planując wizyty w teatrze, mogą wykorzystać spektakle jako punkt wyjścia do dyskusji o wartościach, przyjaźni, odpowiedzialności czy tolerancji. Widzowie uczą się obserwacji, koncentracji i współpracy w grupie, co jest trudne do osiągnięcia w szkolnej klasie przy tradycyjnych metodach nauczania. Co więcej, kontakt z profesjonalnym teatrem rozwija wyobraźnię, język i wrażliwość estetyczną, a doświadczenie wspólnego oglądania spektaklu sprzyja integracji grupy oraz budowaniu więzi między uczniami i nauczycielami. Warto więc traktować wyjścia do teatru nie jako jednorazową atrakcję, lecz jako integralną część edukacji artystycznej i społecznej młodych ludzi. Każda wizyta w teatrze może stać się okazją do odkrywania literatury, historii, sztuki i muzyki, a także do zadawania pytań, poszukiwania odpowiedzi i rozwijania własnej wrażliwości. To inwestycja w wyobraźnię, empatię i ciekawość świata – cechy, które pozostają z uczniem na całe życie.

dr Grzegorz Ćwiertniewicz
nauczyciel-konsultant DODN we Wrocławiu

Publikacja IBE – PIB

„Uczniowie i uczennice z doświadczeniem migracji i uchodźstwa w polskich szkołach 2004–2024”

Sabina Czajkowska-Prokop

W trzecim kwartale 2025 roku ukazała się publikacja IBE – PIB pt. „Uczniowie i uczennice z doświadczeniem migracji i uchodźstwa w polskich szkołach 2004–2024”¹. Jest to obszerne, przekrojowe opracowanie, które porządkuje informacje na temat obecności dzieci i młodzieży z doświadczeniem migracji w polskim systemie edukacji na przestrzeni ostatnich dwudziestu lat. Jego dużą wartością jest połączenie perspektywy badawczej, systemowej i praktycznej.

¹ Dolińska, A. (red.). (2025). *Uczniowie i uczennice z doświadczeniem migracji i uchodźstwa w polskich szkołach 2004–2024*. Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy. <https://www.ibe.edu.pl/files/BIBLIOTEKA/IBE-PIB/uczniowie-i-uczennice-z-doswiadczeniem-migracji-i-uchodzstwa-w-polskich-szkolach-2004-2024.pdf> (dostęp: 05.01.2026)

Publikacja rozpoczyna się od przeglądu stanu badań i wiedzy dotyczącej uczniów i uczennic z doświadczeniem migracji i uchodźstwa. Autorki i autorzy analizują zarówno polskie, jak i wybrane międzynarodowe badania, pokazując, jak zmieniało się rozumienie potrzeb tej grupy uczniów oraz jakie podejścia dominowały w różnych okresach. Szczególną uwagę poświęcono zróżnicowaniu uczniów z doświadczeniem migracji – raport jasno pokazuje, że nie jest to grupa jednorodna, ani pod względem doświadczeń edukacyjnych, ani językowych, ani społecznych.

W raporcie omówione zostały najliczniejsze i najważniejsze grupy narodowościowe obecne w pol-